

Jakobus 5:1-6

Het gedeelte dat we zojuist hebben gelezen is misschien wel een van de felste uitvallen tegen het rijk-zijn die in de bijbel te vinden is. Dezelfde thema's die Jakobus aansnijdt komen bijvoorbeeld ook voor in de eerste brief aan Timotheus (6:17,18), maar dan is de toon veel milder:

Hun die rijk zijn in de tegenwoordige wereld, moet gij bevelen niet hooghartig te zijn, en hun hoop gevestigd te houden niet op onzekere rijkdom, doch op God, die ons alles rijkelijk ten gebuike geeft, om wèl te doen, rijk te zijn in goede werken, vrijgevig en mededeelzaam....

Beide gedeelten spreken over de betrekkelijkheid van de rijkdom. Paulus noemt het *onzekere rijkdom*, Jakobus noemt de rijkdom *verrot!* Jakobus spreekt alleen nog maar negatief over de rijkdom, terwijl Paulus de rijken oproept hun rijkdom op een positieve manier in te zetten. Gebruik je rijkdom om wèl te doen, wees vrijgevig.... Paulus omschrijft de rijkdom ook als iets dat door God in bruikleen is gegeven. Maar Jakobus' woorden hebben iets weg van een oordeel!

Sommige bijbeluitleggers menen dat Jakobus het hier niet tot rijke mensen in de gemeente heeft, maar juist tot de armen! Door op deze manier het oordeel over de rijken uit te spreken waarschuwt Jakobus in deze visie de armen dat ze niet jaloers moeten zijn op de rijken en dat zij het onrecht dat hen door de rijken wordt aangedaan verdragen. Natuurlijk zit hier wel een kern van waarheid in. Het is ook zo dat de armen door dit gedeelte de betrekkelijkheid van de rijkdom kunnen gaan inzien. Rijkdom is echter een relatief begrip. Wie is arm en wie is rijk? Dat hangt voornamelijk af van de vraag met wie je jezelf vergelijkt. Als wij onszelf vergelijken met de allerrijksten, dan zijn we straatarm. Als wij onszelf echter vergelijken met de armen der aarde, ja, dan zijn we steenrijk. Zo is er in de gelijkenis van het koninkrijk in Matteüs 18:21-35 een slaaf die straatarm is in vergelijking met zijn koning, terwijl hij rijk is in vergelijking met een medeslaaf. Even om aan te geven dat het niet gaat om rijkdom op zich. Ook wie niet rijk is, kan met zijn hart verknocht zijn aan rijkdom, hoe gering die rijkdom dan ook is. Zowel wie rijk is als wie arm is, kan een slaaf zijn van de mammon. Iemand heeft eens gezegd: 'Geld is een fantastische slaaf, een vreselijke meester en een gruwelijke god'.

Maar toch zie ik persoonlijk geen reden waarom er niet echt ook rijken zouden zijn onder de lezers van de Jakobusbrief. Hoofdstuk 5:1 begint exact op dezelfde manier als 4:13.

Welaan dan, gij.... In 4:13 ging het over de rondreizende handelaars die grote plannen

maakten zonder God daarin te betrekken. Die rondreizende handelaars maakten ook deel uit van de gemeente. Bij deze handelaars ging het met name over hun houding tegenover God, nu bij de rijke grootgrondbezitters gaat het over hun houding tegenover hun arbeiders, tegenover hun naaste. In de tijd van het Nieuwe Testament waren de sociale tegenstellingen erg groot. Behalve een kleine middenklasse van handwerkslieden waartoe bijvoorbeeld Jozef de aardse vader van Jezus behoorde, was er de grote massa van het proletariaat, de dagloners die niets bezaten, en daar tegenover de grootgrondbezitters. Een twee-klassen maatschappij met extreem rijken en de grote schare van miserabele armen en een hele kleine tussenlaag van handwerkers. Nu heeft Jakobus niet zo zeer alle rijken op het oog, maar de rijken die zich verrijkt hebben ten koste van de armen. Aan deze rijken wordt het oordeel van God verkondigd: *weent, maakt misbaar over de rampen, die u zullen overkomen, uw rijkdom is verrot, uw kleren zijn door de mot aangevreten, uw goud en zilver is verroest...* Deze laatste woorden doen heel erg denken aan de bergrede van de Here Jezus in Matt. 6: *verzamelt u geen schatten op aarde, waar mot en roest ze ontoonbaar maakt...maar verzamelt u schatten in de hemel....*

Jakobus gebruikt hier beeldspraak. In werkelijkheid kunnen zilver en goud helemaal niet verroesten. Maar hij wil het vergankelijke van de bezittingen laten zien. Deze roestplekken zullen straks in het oordeel als getuige optreden tegen de rijken. In de beeldspraak treedt het roest op als de openbare aanklager. In de bijbel zien we vaker dat er op deze manier gesproken wordt. Denk maar aan de geschiedenis van Kaïn en Abel. Dan zegt de Here God: *hoor, het bloed van uw broeder roept tot Mij van de aardbodem*. Net als het roest de rijke aanklaagt, klaagt hier het bloed van Abel Kaïn aan. En straks in het vierde vers wordt gesproken over het loon, van de arbeiders, dat schreeuwt. Het roest, het bloed en het loon worden in deze manier van spreken als personen voorgesteld die klagen over het onrecht dat hen is aangedaan.

Uiteindelijk zal het roest de rijken zelf aantasten. Hun vlees zal verteren als vuur. Het beeld van vuur dat vlees verslindt zal voor de Joodse lezers van Jakobus niet vreemd in de oren geklonken hebben. Ook de Oudtestamentische profeten spraken vaak over het oordeel als een allesverterend vuur.

Wat maakt nu dat deze rijken onder het oordeel terecht kwamen? Niet hun rijk zijn op zich, maar de manier waarop zij hun rijkdom hebben verworven. Zij hebben het loon van de arbeiders die hun landerijen bewerkten ingehouden. Sommige vertalingen hebben hier zelfs 'gestolen'. In Leviticus 19:13 bepaalt de Joodse wet nadrukkelijk dat het loon van een

dagloner niet de nacht mag overblijven bij de rijke landheren. Voor een dagloner zou het niet uitbetalen van zijn loon direct voelbaar zijn: geen brood op de plank. En dat ingehouden loon zal samen met de maaiers roepen om recht. En God heeft het geroep gehoord. De Heer Sebaoth, dat is de Here der heerscharen, of zoals de NBV zegt: de Heer van de hemelse legermachten. God zal recht doen, recht doen aan de armen, Hij hoorde het roepen van het hun aangedane onrecht. Maar God zal ook recht doen aan de rijken: *Gij hebt op aarde weelderig geleefd en u te goed gedaan, gij hebt uw hart vetgemest in de slachttijd.* Deze slachttijd wijst op de dag van het oordeel. Ook het 3^e vers waarschuwt voor het naderende oordeel: *gij zijt schatten gaan opleggen terwijl het de laatste dagen zijn.* Een betere en duidelijkere vertaling is: *gij zijt schatten gaan verzamelen.....*

In Jakobus' tijd waren er gemeenteleden die zich op een onrechtmatige wijze verrijkten ten koste van de armen. Zo direct als persoon zullen wij dat – hoop ik – niet doen. Maar een vraag die mij wel bezig houdt is de volgende: Hoe komt het dat wij in het westen rijk zijn en dat de rest van de wereldbevolking in armoede leeft. Zijn wij ook niet rijk ten koste van de armen? Wij maken met 20 % van de wereldbevolking 80 % van alle grondstoffen op. Wij dumpen het afval van onze consumptiemaatschappij in arme landen. Wij zeggen dat we in een crisis leven. Wij vinden het crisis als we een stapje terug moeten. Dan zijn er wel andere landen waar het echt crisis is. Ik wil Jakobus niet één op één naar onze situatie verplaatsen, maar het zet wel te denken.

Misschien had ik het 7e vers er nog wel bij moeten lezen. *Heb dus geduld broeders tot de komst des Heren!* Dan zouden de eerste zes verzen een ernstige waarschuwing voor de rijken zijn en dan zou dit laatste vers een troostvers kunnen zijn voor de armen. Heb geduld, God gaat recht spreken. Het komt goed. God laat het er niet bij zitten. Hij heeft het allemaal gezien, Hij heeft het allemaal gehoord. Er is in deze wereld heel veel onrecht, dat is waar. Maar de Rechter staat voor de deur. Hij zal de schepping zuiveren, de aarde vernieuwen en genezen van al het kwaad en wangedrag. Maar ook.....Hij zal herstellen wat de mensen verknoeiden, rust geven aan de zwaarvermoeiden, Hij zal de tranen verdrijven door een lach. Wat zal de wereld mooi zijn op die dag (JDH 981). Amen.

Amen.